

Jonge gidsen spreken de juiste taal

Sophia Zürcher Er zijn allerlei redenen voor jongeren om zich aan te melden bij culturele instellingen om voor leeftijdgenoten activiteiten te organiseren of te begeleiden. Ze zoeken een clubgevoel, willen iets leren en vinden het prettig verantwoordelijkheid te kunnen dragen.

‘Als een oude tante in het Rijksmuseum mij in chique taal vertelt waar de schilder vandaan komt, boeit het me niet. Blikopeners geven rondleidingen op hun eigen manier’, vertelt Janne Igbuwe (18 jaar) enthousiast. Het idee dat jongeren beter aan leeftijdgenoten kunnen uitleggen hoe ze naar beeldende kunst kunnen kijken, ligt ten grondslag aan diverse *peer-to-peer*-programma’s in culturele instellingen. Veel musea en andere culturele instellingen vragen scholieren en studenten om activiteiten voor leeftijdgenoten te organiseren of hen te adviseren. Voorbeelden zijn Blikopeners in het Stedelijk Museum Amsterdam, de Peers in Museum De Pont in Tilburg, de YoungArtCrowd in het Van Abbemuseum in Eindhoven en het Rotterdamse Rookies Traject in Showroom MAMA.

De meerwaarde voor de musea lijkt evident: met jongeren kunnen ze een jonge doelgroep bereiken. Maar waarom willen

jongeren zich eigenlijk verbinden aan een dergelijk programma?

Clubgevoel

Het klinkt als een goede carrièrestap om je voor een *peer-to-peer* programma aan te melden; je doet werkervaring op, breidt je netwerk uit en ontvangt soms zelfs een financiële vergoeding. Toch zijn dat niet de voornaamste redenen om mee te doen.

Janne meldde zich in 2011 op 15-jarige leeftijd aan voor de Blikopeners van het Stedelijk Museum Amsterdam. Ze wist weinig van moderne kunst en kende het Stedelijk Museum niet, dat toen immers nog dicht was. Een vriendin van haar moeder vertelde haar over Blikopeners, bedoeld voor jongeren tussen de 15 en 19 jaar, die in Amsterdam en omgeving wonen. ‘Ik was zelf veel bezig met fotograferen, maar kende op mijn school in Hoofddorp weinig mensen die ook creatief bezig waren. In het Stedelijk hoopte

ik meer creatieve mensen te ontmoeten', vertelt ze. Bij Blikopeners vond zij een clubgevoel, Janne noemt de wekelijkse samenkomst in het Stedelijk 'een bijeenkomst van vrienden'. Die vrienden blijven ook na hun aanstelling van een jaar betrokken bij het museum. Coenraad Koper (20 jaar) was in 2010 op 17-jarige leeftijd Blikopener en bezoekt nog vaak het Stedelijk om met de nieuwe Blikopeners rondleidingen te verzorgen, om in contact te blijven met de mensen die hij er heeft ontmoet én omdat hij zich er thuis voelt: 'Door zoveel over de kunstwerken te praten met andere Blikopeners, voelen de werken en het museum inmiddels heel vertrouwd.'

Het Van Abbemuseum heeft zelfs een echte club opgericht. De YoungArtCrowd is een vereniging van jonge vrienden van het museum, bedoeld voor jongeren tussen de 19 en 29 jaar. Het bestuur organiseert lezingen, diners en de YoungArtNight. Janna Moree (22 jaar) is een van de oprichters. Zij werkt al drie jaar als vrijwilliger van het museum en voelt zich verbonden met het Van Abbe. De YoungArtCrowd is niet alleen goed voor haar cv: 'Als student Algemene Cultuurwetenschappen is het natuurlijk handig om ervaring in de culturele sector op te doen, maar het belangrijkste is dat ik het gewoon leuk vind om die activiteiten voor leeftijdgenoten te organiseren. Ik wil studenten en starters bekend maken met het museum en mijn ervaringen delen. Het museum ligt me na aan het hart.'

Nieuwsgierig en leergierig

Het in aanraking willen komen met mensen met dezelfde interesses blijkt ook bij de Rotterdamse kunstinstelling Showroom MAMA een belangrijke drijfveer. De 'inspirerende omgeving' waar een vriendin over sprak, trok Bram Verhoef (21 jaar) over de streep. Hij meldde zich voor het Rookies

'Het is handig om ervaring in de culturele sector op te doen, maar het belangrijkste is dat ik het gewoon leuk vind om die activiteiten voor leeftijdgenoten te organiseren'

Traject. Showroom MAMA richt zich op jonge talenten, op kunstenaars én op kunstprofessionals tussen de 16 en 26 jaar. Het Rookies Traject biedt hun een werkervaringsplek op afdelingen als Communicatie, Educatie en Tentoonstellingen. Bram, die de opleiding tot docent beeldende kunst en vormgeving aan de Willem de Kooning Academie volgde, had geen plan: 'Ik was vooral nieuwsgierig, wilde kijken achter de schermen bij een culturele instelling. Ik had geen leerdoelen geformuleerd. Bij het intakegesprek vroegen ze of ik rondleidingen wilde geven en zo werd ik uiteindelijk projectleider Educatie.'

Het in contact willen komen met leeftijdgenoten is natuurlijk niet de enige reden waarom jongeren zich melden bij een museum. Fenneke Mooij (18 jaar) wilde leren presenteren. Ze vond het leuk om presentaties te geven voor de klas, en om haar vaardigheden te verbeteren meldde ze zich in 2012 bij Blikopeners. Een hoogtepunt was het presenteren

van een aflevering van het televisieprogramma *What the art?!* Aan de mediatraining die de AVRO haar bood, heeft ze veel gehad op school.

Zelfontplooiing speelt ook bij de jongvolwassenen van het Rookies Traject een grote rol. De meeste Rookies zijn boven de 20, schat Marèl Jap-Sam (25 jaar), al twee jaar Rookie: 'Dat werkt goed, omdat je op die leeftijd iets beter weet wat je wilt en gericht te werk gaat.' Zij meldde zich aan omdat zij na haar studie Audiovisueel Ontwerp in een 'zwart gat' terecht kwam: 'Ik wist wel dat ik filmmaker wilde zijn, maar niet wat de volgende stap was. Showroom MAMA speelde toen met het idee van een documentaireserie.' Marèl diende een projectplan in voor een programma over het All Girls Street Art Collective Onskruid, en dat werd positief ontvangen. 'Showroom MAMA bood mij de tussenstap die ik nodig had.'

Het verschil maken

Een essentiële factor om het *peer-to-peer*-programma te blijven volgen, is het gevoel iets bij te dragen aan de organisatie. Volgens Janne Igbuwe wilde Ann Goldstein, destijds directeur van het Stedelijk Museum, altijd de mening van Blikopeners weten. Fenneke Mooij denkt dat Blikopeners jongeren op de juiste manier aanspreken. 'Veel jongeren denken dat een museum saai is, want ze associëren het met school. Door spellen te organiseren en dj's naar het museum te halen, laten we zien dat een museum leuk kan zijn.' Maar de activiteiten moeten wel door jongeren georganiseerd worden. Coenraad Koper weet uit ervaring dat als volwassenen dat doen, zij vaak de plank misslaan. 'Volwassenen denken heel anders en kunnen de trends niet bijbenen. Als een volwassene iets organiseert, weet ik niet of ik erop af kom. De activiteiten die wij organiseerden, waren echt van onszelf; wij nodigden kunstenaars uit om live kunst te maken of een workshop

'Volwassenen denken heel anders en kunnen de trends niet bijbenen'

dichten te geven. Al onze vrienden kwamen en vonden het leuk.' Daarnaast denkt Coenraad dat de waarde van Blikopeners schuilt in hun frisse blik op het museum: 'Medewerkers zitten vast in wat wel en niet kan, bijvoorbeeld op het gebied van kwetsbaarheid van de kunstwerken. Wij kenden de beperkingen nog niet, daardoor stelden wij vragen die medewerkers niet durfden te stellen.'

Bram Verhoef denkt ook dat hij met zijn rondleidingen bij Showroom MAMA jongeren beter kan aanspreken: 'Ik sta daar niet als wijze leraar die veel informatie geeft, die vertelt waar de kunstenaar is opgeleid of wat zijn oeuvre kenmerkt. Ik vind het veel interessanter om met de groep de relatie tussen een kunstwerk en de maatschappij te bespreken. Ik zie mezelf meer als een gespreksleider die vragen stelt en antwoorden aan elkaar verbindt.' Kan een 40-jarige rondleider dat dan niet? 'Het gesprek verloopt gewoon

Sophia Zürcher

studeerde Kunstgeschiedenis en is freelanceauteur, webredacteur bij Kunstbeeld en officemanager bij TAAK

makkelijker als het leeftijdsverschil niet zo groot is', ervaart hij.

Bram Walter (19 jaar), die als Peer rondleidingen geeft bij Museum De Pont, aarzelt om te spreken van een andere belevingswereld bij jongeren. 'Dat klinkt alsof ze een ander soort realiteit vol wereldvreemde puberelementen beleven, waar kunst niet op zou kunnen inhaken.' Hij werd op 16-jarige leeftijd door het museum voor hedendaagse kunst gevraagd zich aan te sluiten bij zijn poule jonge rondleiders (Peers). De Pont organiseert geen *open call* zoals het Stedelijk, maar selecteert geschikte scholieren die worden voorgedragen door docenten van middelbare scholen uit de buurt. Bram volgde zes weken lang een cursus rondleiden gericht op jongeren. Omdat zulke rondleidingen minder om informatieoverdracht gaan dan om leren kijken naar kunst en het delen van ervaringen, helpt het om een geschiedenis met de groep te delen. 'Ik ben bijvoorbeeld ook van de Disneygeneratie, dus dat biedt aanknopingspunten. Maar het is belangrijker dat ik meega in hun taalgebruik. Als een jongen een heftig werk van Berlinde De Bruyckere *fucking lelijk* noemt, deins ik niet terug maar vraag ik wat hij daar zo *fucking lelijk* aan vindt.'

De jongeren meldden zich eigenlijk onbevangen en zonder verwachtingen aan voor een *peer-to-peer* programma. Zij hebben een interesse in cultuur, wat zich uit in hun hobby's (fotografie, toneel) of hun opleiding (kunstacademie), en zijn nieuwsgierig naar wat het programma hun kan bieden. Het clubgevoel speelt een belangrijke rol, maar net zo belangrijk is het gevoel serieus genomen te worden door de organisatie. Dat gevoel krijgen de jongeren doordat museummedewerkers luisteren naar hun voorstellen en ze de vrijheid geven projecten naar eigen inzicht in te vullen. De *peer-to-peer* programma's voorzien dus in een

behoefte om gelijkgestemden te ontmoeten, leuk werk te doen en daarbij verantwoordelijkheid te dragen.